

Abraham Hans
DE VLAAMSE BOSKEREL

XV. HET LOT VAN ZOETE

Thilde was alleen thuis! 't Was nu mei geworden, maar nog liet het mooi weer op zich wachten. Weken achtereen regende het en de velden lagen slijkerig, het water stond in de voren. Veel weiden waren overstroomd, grachten en beken konden de toevloed niet meer slikken en traden buiten hun oevers.

De boeren waren ontevreden, hoopten elke morgen dat het weer zou gekeerd zijn, maar werden steeds teleurgesteld. De nacht ging telkens over in een sombere dag, die het bos en het land gesloten hield in sluiers van nevelen of motregen. En dan werd de lucht nog zwarter en de vlagen schoten los.

April was op maart gevolgd, mei op april en het werk bleef ongedaan, het land lag renteloos en te «Bamis» moest toch de zware pacht betaald worden.

Mei, maand van Maria! O hoe smekend werd te Houthulst haar naam aangeropen, hoe stellig verwachtte men van haar beter weer en bijstand. Maar de meidagen schoven voorbij, de regen bleef vallen. 't Landwerk moest rusten. Ook de getouwen lagen stil, de huisweverijen moesten wachten op bestellingen, die uitbleven, daar de werkgevers in de steden de toekomst donker inzagen. Zouden de huiswevers kunnen concureren met de fabrieken? Meer nog, zouden de fabrieken blijven voortbrengen, nu de Belgische regering bij de handelsverdragen niet aan de weverijen van Vlaanderen scheen te denken!

Thilde gevoelde zich tevreden. Zij had vertrouwen omdat ze steunde op haar beminde. Gister weer had ze, door tussenkomst van dokter Vermeire, een brief uit Brussel ontvangen en Eduard had haar geschreven, dat hij spoedig zou terugkeren.

Zou Thilde niet hoopvol zijn?

Zoete had niet lang bij Verdonk ingewoond. Haar naaste familielid was gekomen met de brief van een advocaat, waarin het meisje opgeëist werd door haar tweede voogd. Verdonk had moeten toegeven, smalend gezegd, dat de wet sterker was dan de laatste wil van haar, die voor Zoete gelijk een moeder had gezorgd.

Och, hij doorzag de toestand wel. De baron wilde Zoete niet in de

macht van Verdonk laten, een schandaal vrezend. Zoete moest onder de invloed van een van zijn werktuigen zijn. En op de kleine hoeve, waar men haar slechts duldde uit vrees voor de machtige heerser van het kasteel, was Zoete moeder geworden van een meisje.

Toon had vernomen, hoe men haar gedwongen had, reeds twee dagen na de bevalling van haar ellendig leger op te staan om te werken « voor haar en haar bastaard ».

En de eerste maal dat ze op het dorp kwam, was ze uitgejouwd geworden door enige boerenkinkels. Zoete leedde bij haar voogd een hard leven. De vuilste werkjes waren voor haar, tegelijk met het slechtste eten. Bij het minste wat ze verkeerd deed kreeg ze ruwe scheldwoorden te horen. Ze was immers een gevallen en dus mocht ieder haar verachten en het leven zuur maken. Wanneer de boerin niet toekeek moest ze zich op de hoeve ook de handtastelijkheden van haar voogd laten welgevalen.

De baron had haar berispt in gezelschap van kruiperige boeren, die na het vertrek van de edelman het meisje met honende spot hadden getergd.

Verdonk wist dit alles en dikwijls ging hij rond de hoeve dolen, hopen Zoete te zien en moed in te spreken.

Want hij was ook wel hard tegen haar geweest, meer uit spijt eigenlijk, dan uit verdriet. Doch hij kon niet verdragen, dat anderen de bedrogene krenkten, vervolgden, en de bedrieger vreesden en vleiden. Theophiel de hulpboswachter immers, mocht ongestoord op het gemeenteplein komen, op de hoeven de boeren op de onbeschofte wijze de bevelen van zijn meester gaan brengen. Hij werd niet gesard, of gescholden, tot hem durfde men geen zinspeling maken op wat ieder toch wist!

Thilde verwachtte haar vader.

Verdonk was weer naar de hoeve gegaan. Hij had een gerucht vernomen. Zoete zou 's nachts met haar kind gevlucht zijn.

Hij had aan de stervende Toria beloofd over Zoete te waken. Hij wilde dan ook weten wat er van haar geworden was.

Thilde was niet meer zo bevreesd voor Theophiel. De lafaard durfde zich niet nabij de hut te wagen, nu de bosuil weer door het bos fladderde. Al viel de avond, toch sloot ze de deur niet. Vader zou wel gauw komen. Het meisje maakte bezems en ze werkte ijverig voort, want er heerste geen welstand in de hut.

Een schaduw verduisterde het raam.

— Vader al, mompelde ze verheugd.

Verdonk schopte tegen de deur en riep:

— Thilde, doe open. Ik heb Zoete mee!

Zijn stem klonk vreemd.

— Zoete! kreet het meisje en ze begon zenuwachtig te beven. Wat is er gebeurd?

Snel trok ze de deur open.

Verdonk hield een lichaam in de arm, het hoofd lag over zijn schouder; de man hijgde hoorbaar.

Water plaste op de vloer.

— Vader! gilde Thilde. Wat is er gebeurd. Is dat Zoete?

— Ja, hier is Zoete. Maak licht.

— Is Zoete dood, verdrongen?

— Ja, Zoete is dood, antwoordde Verdonk onnatuurlijk kalm. Maak licht, Thilde, toe, maak licht!

Verdonk legde het lichaam op zijn leger van droge bladeren. Zijn dochter wilde de lamp ontsteken, maar ze beefde te veel. Toon deed het dan. Een zwak schijnsel slechts viel in de hoek, waar de dode neerlag.

— Och arme! kreet Thilde weer. Zoete, arme Zoete, verdrongen. En haar kind ook, vader? Thilde bemerkte hoe het kleine lichaam met een ruwe koord aan het grote lijf was gebonden. Het blauw uitgeslagen gezichtje rustte op de linker schouder van de moeder.

En Zoete zelf moest een vreselijke doodsstrijd gehad hebben. Al haar ellende, angst en wanhoop lag nog op haar wezen gestempeld. De ogen waren half gesloten. Het water vloeide uit de wijd geopende mond. Het natte haar plakte tegen de wangen, op de schouders en de rug.

— Daar ligt ze nu, zei Verdonk. Zie dat kind. Zoete heeft het stevig aan zich vastgeboden. Ik vond ze in de zwarte poel. Ze heeft zich verdaan, maar de loeders hebben haar naar de dood gedreven. Ze was moe getreiterd en vervolgd. Ik ging naar de hoeve. Ze is weg! riep de boer. Waar, weet ik niet, en wat kan het mij schelen! Die slet, die vod, dat schandaal! ik moest me inhouden; ik wilde hem tegen de grond slaan. 't Was of ik alles begreep! Waarom zou ik anders naar de zwarte poel zijn gegaan. Ik zag waterblaasjes. Ik wist toen dat ik Zoete zou vinden. Ik sneed een lange stok uit het bos, en ik haalde ze gauw boven. En daar ligt ze nu!

— Vader toch! riep Thilde wenend. Hoe wreed toch, vader, verdrongen, zich verdaan!

— En ik nam Zoete en haar kindje op, vervolgde Toon, als tot zichzelf. In het bos zag ik Theophiel, hij sprong weg door de struiken en ik riep hem, ik schreeuwde: Hier! hier, uw kind is dood, het kind

en de moeder. Maar de ellendige lafaard vluchtte natuurlijk verder. En daar ligt ze nu! O, die loeders, die smerige, duivelse loeders. De grootste loeder daar op het kasteel, hij zal de boeren wel laten schelden. Een snik welde uit Verdonks borst op, en de harde, ruwe man begon plots te huilen als een kind.

— Arme Zoete! kermde hij. Waarom moest ik ziek worden. Waarom moest ik u aan uzelf overlaten. Daar ligt ge nu. En uw kindje, arm schaap. Hoe zal het zich gewrongen hebben, toen het water in zijn mondje, zijn keeltje drong. Hoe zal het die kleine vuistjes gebald hebben toen het smachtte. Zie maar, ze zijn stijf gesloten. Zoete toch, Zoete, waarom kwam ge niet tot mij! Waarom boog ik me voor de wet. O, die verdoemde wet, ze is altijd tegen ons, altijd. Waarom boog ik mij. O, ik had alles kunnen voorzien!

En dat grote, stoere lijf werd geschokt, en over die bruine, stoppelige wangen rolden dikke tranen.

Maar Verdonk wilde niet meer wenen.

— Loeders! riep hij, zijn vuist ballend. Kreegt ge ons ook maar in de poel hé! Thilde, we moeten Zoete afleggen.

— Vader, we mogen niet, zei schuchter het jonge meisje.

— Van wie niet?

— De wet, vader, iemand die verdrongen is...

— Ha, de wet! donderde Verdonk. Ja, van die verdoemde wet moest ik haar bij de poel laten liggen, hé, de wet. Haal water, zeg ik, reik mij dat mes over! De wet. Wat Thilde, begint gij ook al over de wet? Ha, de wet van de loeders! Het mes, zeg ik!

Toon zag rood van woede.

Bevend reikte Thilde hem dat mes over en de man sneed de koord door en nam het lijkje op.

Een gulp schuim liep over de bleke lipjes.

— De wet, hé, arm schaap! Wat deed de wet voor u? De wet kent u niet, gij zijt maar een bastaard. Gij hebt geen vader, en uw moeder was een slet, ook al volgens die wet. Is het tegen die wet dat gij uw vuistjes balt?

Verdonk legde het lichaampje op de bladeren; dan trok hij Zoetes armen recht.

Daar hoorde men gerucht.

— Vader, er is volk, zei Thilde verschrikt.

— Grendel de deur. Wat, de luiken zijn nog niet gesloten!

Maar de deur werd opengeduwde en de veldwachter stapte binnen. Hij keek schuw naar het lijk en stamelde:

— Is het dan toch waar?

— Ja, het is waar, daar liggen ze, moeder en kind. Zie er maar naar, ge zijt toch niet bang? Zoete deed tijdens haar leven niemand kwaad en zal het ook nu niet doen. 't Ware beter, dat ze menigeen de wangen had opengekrabd, het arm vervolgd schaaft!

— En arrière! klonk het voor de deur.

Twee gendarmen traden in de hut.

— Eh bien? zei de een, de brigadier. Ah, voilà! Elle est morte.

— 'k Versta u niet, antwoordde Toon.

— Suicide? Zelf kapot gemaakt? Hé? vroeg hij aan zijn ondergeschikte, qu'est-ce, suicide, en flamand?

— Ja, ik heb u nu verstaan! viel Toon in. Kapot gemaakt, moeder en kind, maar ze hebben het zelf niet gedaan, anderen hebben haar kapot gemaakt!

— Hé? Comprends pas! ratelde de brigadier. Avec votre flamand! Kij ze kevind?

— Ja, in de poel. Ze waren samengebonden, 't kleintje aan de moeder!

— Verbied! Vous savez ça, kij dat weet, is verbied!

— Gij hadt ze daar moeten laten, verklaarde de veldwachter.

— Zij? vroeg Toon, zoals een dode verzopen hond? Maar al de wetten van de wereld zouden mij daartoe niet kunnen dwingen, verstaat ge dat, en zeg het tegen uw Waal ook maar, als hij mij niet begrijpt!

— Zoete moet naar het dodenhuisje, verklaarde de veldwachter weer.

— Ah, snauwde de gendarm. Wat heb kij kedaan, Verdonk! Wij u ken, gamin! Een lelijke affaire, kij die suicidéés moet là-bas kelaat heb! La loi!

— Loi, wet! kreet Verdonk opgewonden. Ik spuw op uw loi. Dat is geen Frans, maar Vlaamse boskerelstaal en Verdonk spuwde op de vloer, om zijn minachtig uit te drukken.

— Kij uw affaire très surieuse maak, gamin, dreigde de brigadier.

— Serieus! Ja, ik spreek serieus. Ha! Zoete was al van deze morgen verdwenen en gij zocht er niet naar.

Nu heb ik ze gevonden en daar is de wet al. En zou voor de duivel, mij nog willen straffen, omdat ik dat arm meisje en haar kind uit het slijk van de zwarte poel haalde!

Vier, vijf boeren vertoonden zich in de deuropening en keken tegelijk nieuwsgierig en angstig naar binnen.

— Weg! riep Toon, wild naar hen toespringend. Hij gaf een van de mannen een duw, zodat deze achterovertuimelde en hernam honend:

— Daar zijn ze, de lummels, ze willen eens een dode zien!

Maar plotseling kwam Vermeire binnen en hij ging recht naar het lijk en ontblootte zijn grijs, eerwaardig hoofd.

— Verschrikkelijk! mompelde hij. Zoete toch, wat deedt ge?

De oude geneesheer had al menige dode aanschouwd, maar sedert hij zijn jonge, lieve vrouw de ogen sloot, was hij zelden zo ontroerd geweest als thans.

— Mijnheer de dokter, dat is hier een ernstig geval, zei de gendarm in het Frans tot Vermeire, maar deze antwoordde niet; zijn hoofd schuddend en enige tranen wegginkend boog hij zich over de lijken.

— Zo ému, fluisterde de brigadier de veldwachter toe. C'est ridicule. Zij heeft zich kapot kemaakt.

De dokter had die woorden verstaan en keerde zich snel om. Zijn anders zo kalm gelaat was rood van verontwaardiging en in het Frans zei hij tot de gerechtsdienaar:

— Heb ten minst eerbied voor deze doden!

— Verdonk heeft de wet overtreden, hij had het recht niet de lijken naar hier te voeren, hoe kan het gerecht hier nu uitmaken of er ook misdaad in het spel is?

— Misdaad, mompelde Vermeire. Maar hij hield zijn gedachten voor zich. Arme Zoete... Het was inderdaad een misdaad geweest de misleide vrouw zo te tergen en te vervolgen, dat ze geen ander uitkomst meer zag dan een sprong in de zwarte poel!

Toon had zijn naam gehoord en riep de gendarmen toe:

— Als ge van mij wat te zeggen hebt, spreek dan Nederlands dat ik u versta! We staan hier nog niet voor de rechtbank. Daar mogen wij, boskanters en boeren, niets verstaan, dat weten we!

— Enfin, ik ga maak rapport! En de kadavers moet naar de morgue! De veldwachter haalde een ladder.

Zoete werd hierop neergelegd. De tweede gendarm bond het kind weer aan de moeder vast.

— En het kleeid? vroeg Vermeire. Ge zult haar toch bedekken.

— 'k Zou niet weten waarmee, toch niet met mijn dienstmantel, meent ge! zei de veldwachter.

— Neem enige zakken dan.

— Ik heb er geen en het wordt al laat. 't Is toch donker!

Maar Thilde kwam al met enige ruwe balen en legde ze zachtjes op de doden. De veldwachter en een van de gendarmen namen de ladder elk aan een uiteinde vast, terwijl de brigadier bevelend riep:

— En arrière!

De mannen traden met hun akelige last buiten. De menigte drong nader.

— Ze ligt op de «leer»!

— Ze moesten een vuilniskar gehaald hebben.

— Neen, een aalkuip!

Zo klonk het reeds wreed.

De stoet schreed voort, door de donkere natte dreef van het woud, dan langs een glibberig pad. Een opgewonden bende volgde. Halverwege legden de dragers de ladder neer.

— Ze weegt nog zwaar, zei de gendarm.

— Met al dat water in haar lijf, merkte de veldwachter op.

Enige boeren lachten luid om dat gezegde en maakten ruwe zinspelingen op de doden. Eindelijk kwam men op de steenweg. Een koets ratelde over de keien en twee grote lichten naderden snel, als zwevend boven de baan.

— De voituur van het kasteel, zei men.

Dragers en volgers, allen schaarden zich snel aan de zijkant, om mijnheer de baron door te laten. Hem toch behoorde ook de weg, evenals het land en het bos.

Sommigen dreven hun slaafsheid nog verder en begonnen te huilen en te roepen.

— De slet is verzopen!

— Ze is al op weg naar de hel, oe, oe! En als een donder rolde nu het langgerekt, steeds aanzwellend, verachtelijk oe, oe, oe! over de velden. De lantaarns beschenen het weerzinwekkend toneel. De adellijke koets hield stil, de paarden steigerden.

— Silence, voyoux! donderde de brigadier, en hij begon als een razende met de armen te zwaaien, wierp enige boeren omver, schudde twee anderen heftig heen en weer en verkreeg door dat geweldig optreden al spoedig stilte.

Een hoofd verscheen door het portierraam en een stem klonk:

— Que signifie cela?

De brigadier sprong nader en zo aanmatigend als hij tegenover de boeren was, zo kruiperig werd hij nu voor de baron Xavier van Boschdale, aan wie hij het gebeurde vertelde. De edelman keerde van Roeselare terug en had het nieuws nog niet vernomen.

— Ah, fi, zei hij minachtend, en na enige bevelen aan de gendarmen gegeven te hebben, liet hij onmiddellijk voortrijden, als was het beneden zijn waardigheid enige ogenblikken van zijn tijd aan de doden te schenken. Zoete en haar kind werden in het knielhuis neergelegd, een laag vervallen gebouwtje op het kerkhof, waar de doodgraver ook de beenderen verzamelde, die zijn spade bovenhaalde. En daar lagen nu moeder en kind, weer vastgebonden zoals in de zwarte poel.

Een steen bonkte dreunend tegen het scheef gezakte deurtje. Toen werd alles stil.

ABRAHAM HANS

DE VLAAMSE BOSKEREL

volksroman bewerkt door Jan Marchau

bewerking © 1982-2018, Jan MARCHAU

HELIOS N.V.
ANTWERPEN / AMSTERDAM